

HOE DOET WERELDMUZIEK

Presentatie tbv World Blend Cafe, Tilburg, 21 juni 2009
door Rob Boonzajer Flaes

Wat een merkwaardige titel is dat - waarom niet gewoon: wat is wereldmuziek.

Daarvoor is een goede reden. Het is bij vrijwel alle muzikale stromingen al lastig een definitie te geven in termen van 'wat wel' en 'wat niet.' Voor een veelomvattend begrip als wereldmuziek is een definitie al helemaal onmogelijk te maken op basis van stijlkenmerken, publiek, spreiding, organisatie van de bedrijfstak of welk ander exclusief kenmerk dan ook.

En dat is ook niet nodig.

We moeten helemaal af van de gedachte dat wereldmuziek exclusieve kenmerken zou moeten bezitten. En we moeten vooral af van de gedachte dat wereldmuziek zou uitsluiten, dat je met je handel *tevens ergens anders* onder de pannen kunt zijn - dat kan wel degelijk, en in veel gevallen betekent dat juist vaak een wederzijdse verrijking.

Enkele voorbeelden:

Als het NBE optredens verzorgt rond Esma Redzepova of het Nieuw Ensemble zich richt op moderne Chinese componisten - dan bewegen ze zich losweg op het terrein van wat wij wereldmuziek noemen. Maar tevens staan ze stevig in de Nederlandse ensemblecultuur. Ze vormen daar zelfs - mede door dit soort initiatieven - een artistieke voorhoede.

Toen Theo Loevendie zich in de loop van zijn carrière liet inspireren door de Turkse blaascultuur en dito ritmes en daarmee (avant la lettre) een bijdrage leverde aan wat wij nu wereldmuziek noemen - was hij toen opeens geen jazzmuzikant meer? Natuurlijk wel - juist een hele goede.

Wij zien de M'balax van Yousou N'Dour graag als een van de parels op de kroon van de wereldmuziek. Sluit dat nu uit dat hij tevens een succesvol commercieel amusementsorkest runt dat over de hele wereld volle en goed betalende stadions trekt? Moet hij kiezen voor het een of het ander? Welnee - in tegendeel zelfs.

Samengevat: wereldmuziek is van betekenis door wat er *gebeurt*, niet door het geven van een definitie. Dat geldt internationaal, en dat geldt ook in Nederland.

Definitiekwesties

Er bestaan allerlei indelingsmogelijkheden waarbinnen je kunt zoeken naar een nadere omschrijving van wereldmuziek - wat het is, of wat het doet. Ik ga hieronder in op de drie belangrijkste. Dat sluit niet uit dat in het onderzoek wellicht naar een combinatie moet worden gezocht, en evenmin dat ook andere omschrijvingen en indelingen mogelijk en zinvol kunnen zijn.

Ik noem die drie omschrijvingen bij gebrek aan betere termen: aggregatief, bedrijfstakgericht, en gebruikersgericht.

Aggregatief.

Wereldmuziek is juist door zijn breedte een veld dat je kunt omschrijven door een analytische en aggregatieve benadering toe te passen - een *etic* benadering, die zin heeft binnen de groepering van mensen die met het begrip aan de slag wil.

Wereldmuziek is een begrip dat zijn waarde heeft in de westerse wereld, want wij zijn hier bij machte, allerlei muzikale uitingen die historisch of regionaal niets met elkaar te maken hebben toch onder een noemer te brengen. Een *Jaipongan* speler uit Java broederlijk naast een Forrero uit Brazilië, geescorteerd door Flaco Jimenez uit San Antonio. Dat mogen wij rustig als wereldmuziek zien - maar in de termen van die verschillende muzikanten zelf heeft het begrip wereldmuziek natuurlijk geen betekenis. Zij spelen gewoon Jaipongan, Forro en Conjunto, en vanuit hun eigen *emic* perspectief hebben ze daar volkomen gelijk in.

Een voor de hand liggende en gebruikelijke methode is, je te baseren op een internationaal erkend handboek. De *Rough Guide to World Music* is daarvan een uitstekend voorbeeld. Wat daar als wereldmuziek staat omschreven hoort er in ieder geval bij. En voorzover we daarvan voorbeelden in Nederland vinden, is er sprake van Wereldmuziek in Nederland.

Conclusie: er bestaan wereldwijd honderden verschillende muziekvormen, stijlen en configuraties met allemaal verschillende namen. Ja, wij kunnen die samennemen onder de noemer wereldmuziek, en daarmee doen we ze niets tekort. Denk aan Esma, Tan Dung, Theo, en Yousou - je kunt bij het een horen zonder het ander te verloochenen.

Vraag: wat kom je zo dan voornamelijk te weten?

Antwoord: Je krijgt zo een indruk van wereldmuziek met Nederland als vestigingsplaats. Je brengt de rijkdom (en de armoede) in kaart. En je legt de basis voor een wellicht tweejaarlijks terugkomend monitoringsysteem.

Bedrijfstakanalyse

Een tweede mogelijke methode is, een bedrijfstak te beschrijven en te onderzoeken die zich in Nederland actief onder die titel wil scharen. Dat leidt tot een veel kleinere populatie: om redenen van met name subsidietechnische aard vormt wereldmuziek niet bepaald een gunstig *catch all* begrip. Je zou onder de Nederlandse omstandigheden wel gek zijn je onder dat banier te willen profileren.

Hier moeten we om een reeel beeld te krijgen dus tot schatting overgaan, en dat kan op allerlei manieren. Denk maar weer aan wat in de inleiding staat: je kunt heel goed een poppodium zijn en tevens een podium voor wereldmuziek.

Binnen deze benadering ga je dus op zoek naar alles dat zichzelf wil profileren als behorend bij de bedrijfstak wereldmuziek, geheel of ten dele. Festivals, zalen, platenboeren, radiozenders, ensembles, bandjes, concertorganisatoren, impresarios, uitgevers, opleidingsinstituten, dansscholen, archieven, het Blend Cafe, verenigingen - en zo maar verder. Aanvullingen welkom. Zoveel CD's, zoveel kaartjes, zoveel studenten, zoveel subsidie - en maar verder.

Vraag: wat kom je zo dan vooral te weten?

Antwoord: je krijgt een beeld waarin je op basis van duidelijk aanwezige partijen kunt tellen en rekenen. Op een zo omschreven bedrijfstak kun je een bestaand bedrijfstakmodel loslaten, zoals de veel gebruikte analyse van Porter. Quick and dirty, maar door zijn wijde verspeiding heel geschikt om je te vergelijken met andere bedrijfstakken.

Gebruikersgericht onderzoek

Binnen deze benadering ga je niet uit van wat in handboeken staat omschreven, en evenmin van de constructie van de bedrijfstak. Je kijkt naar de behoefte aan muziekvormen die wij grosso modo als wereldmuziek omschrijven. Dat is dus een combinatie van een *consumentenonderzoek* (wie maakt gebruik van wat er nu al wordt aangeboden) en een *behoefteonderzoek* (aan welke behoeften wordt nu voldaan, en aan welke niet - bij voorbeeld omdat er geen adequaat aanbod is). Denk daarbij aan zaken als djembelessen op school, koorfaciliteiten, airplay op de radio voor muziekvormen die je als wereldmuziek kunt beschouwen, en dergelijke. Ook hier geldt, dat je kunt tellen. Met enige goede wil zijn hiervoor zelfs financiële gegevens te genereren, en anders wordt het weer schatten.

Vraag: wat kom je zo dan vooral te weten?

Antwoord: je krijgt een inzicht in de potentie van wereldmuziek, en je biedt een handvat voor discussies met financiers, overheidsinstanties, subsidienten, en niet in de laatste plaats voor de sector zelf.

Rob Boonzajer Flaes